

Dumitru Chioaru

Poezia / La Poésie.

**Petite anthologie bilingue
(roumain / français).**

Traductions: Dana Shishmanian

[Bibliothèque Francopolis N° 10](#)

Juin 2024

Preambul

Notiță bio-bibliografică

Dumitru Chioaru s-a născut la 19 octombrie 1957, loc. Sângătin, jud. Sibiu.

A absolvit în 1976 Liceul „Gheorghe Lazar” din Sibiu, iar în 1980 Facultatea de filologie, secția romană-franceză, a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Doctor în filologie în 1998 al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, profesor de literatură comparată la Facultatea de Litere și Arte a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.

În anii studenției, redactor al revistei *Echinox*. Din 1990 este redactor-șef al revistei *Euphorion*, fondată de Uniunea Scriitorilor din România la Sibiu.

Debut absolut cu poezie în revista *Transilvania* (1976).

Volume de poezie publicate:

- *Seara adolescentină*, editura Albatros 1982: volum de debut editorial, distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor.
- *Secolul sfârșește într-o duminică*, 1991.
- *Noaptea din zi*, 1994.
- *Viața și opiniile profesorului Mouse*, 2004.
- *Melancoliile unui bătrîn cărturar*. Editura Tractus Arte, 2024.

Antologii de autor:

- *Radiografiile timpului*, 1998.
- *Vara de fosfor*, 2002.
- *Clipe fosforescente*, 2007.
- *Muşuroiul de lumini*, Ed. Tracus Arte, 2016.
- *Ars orphica* (antologie tematică de poezie), Ed. Limes, 2017.
- *Respirația subacvatică* (antologie de „poeme seriale”); *Cuvînt însoțitor* de Ioan Holban, Ed. Junimea, 2020.
- *Opera poetică* (antologie), cu o prefață de Ion Bogdan Lefter. Editura Rocart, 2023.

Cărți de critică literară și eseu:

- *Poetica temporalității. Eseu asupra poeziei românești*, Ideea europeană, 2000.
- *Dezvoltări în perspectivă. Generația poetică 80 în portrete critice*, 2004.
- *Arta compartiei*. Articole, eseuri și studii de literatură română și comparată, 2009.
- *Bilingvismul creator*. Studii de literatură comparată despre scriitori de expresie română și franceză, Ed. Limes, 2013.
- *Avatarurile lui Orfeu*, Ed. Univers, 2021.
- *Colocviale*. Interviuuri, anchete, conferințe, Ed. Limes, 2022.

Préambule

Notice biobibliographique

Dumitru Chioaru est né le 19 octobre 1957, à Sângătin, département de Sibiu.

Il est diplômé en 1976 du Lycée "Gheorghe Lazar" de Sibiu et en 1980 de la Faculté de Philologie, section roumaine-française, de l'Université "Babeş-Bolyai" de Cluj-Napoca.

Docteur en philologie en 1998 de l'Université "Babeş-Bolyai" de Cluj-Napoca, professeur de littérature comparée à la Faculté des Lettres et des Arts de l'Université "Lucian Blaga" de Sibiu.

Durant ses années d'étudiant, rédacteur à la revue littéraire *Echinox*. Depuis 1990, il est rédacteur en chef de la revue *Euphorion*, fondée à Sibiu par l'Union des écrivains de Roumanie.

Début poétique absolu dans la revue *Transilvania* (1976).

Volumes de poésie publiés :

- *Seara adolescentină* (Soirée des adolescents), éditions Albatros 1982 : début éditorial, volume récompensé par le prix de l'Union des écrivains de Roumanie.
- *Secolul sfârșește într-o duminică* (Le siècle se termine un dimanche), 1991.
- *Noaptea din zi* (La nuit du jour), 1994.
- *Viața și opiniile profesorului Mouse* (La vie et les opinions du professeur Mouse), 2004.
- *Melancoliile unui bătrîn cărturar* (Les mélancolies d'un vieux savant). Ed. Tractus Arte, 2024.

Anthologies d'auteur :

- *Radiografiile timpului* (Les radiographies du temps), 1998.
- *Vara de fosfor* (Été de phosphore), 2002.
- *Clipe fosforescente* (Instants phosphorescents), 2007.
- *Mușuroiul de lumini* (La fourmilière de lumières), Ed. Tracus Arte, 2016.
- *Ars orphica* (anthologie thématique), Ed. Limes, 2017.
- *Respirația subacvatică* (Respiration sous-marine, « poèmes-sériels ») ; Avant-propos de Ioan Holban, Éd. Junimea, 2020.
- *Opera poetică* (L'œuvre poétique), avec une préface de Ion Bogdan Lefter. Ed. Rocart, 2023.

Livres de critique littéraire et d'essais :

- *Poetica temporalității. Eseu asupra poeziei românești* (La poétique de la temporalité. Essai sur la poésie roumaine), L'idée européenne, 2000.
- *Developări în perspectivă. Generația poetică 80 în portrete critice* (Développements en perspective. La génération poétique 80 en portraits critiques), 2004.
- *Arta comparației*. Articole, eseuri și studii de literatură română și comparată (L'art de la comparaison. Articles, essais et études de littérature roumaine et comparée), 2009.
- *Bilingvismul creator*. Studii de literatură comparată despre scriitori de expresie română și franceză (Le bilinguisme créatif. Études de littérature comparée sur les écrivains roumains et français), Ed. Limes, 2013.
- *Avatarurile lui Orfeu* (Les avatars d'Orphée), Ed. Univers, 2021.
- *Colocviale*. Interviuri, anchete, conferințe (Colloquiaux. Entretiens, enquêtes, conférences), Ed. Limes, 2022.

Antologii literare:

- În colaborare cu Ioan Radu Văcărescu: *Antologia poeziei românești de la origini până azi*, 1998.
- *Noua poezie nouă*. Antologie de poezie română postmodernă, 2011.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, al PEN-Clubului Roman și al Asociației de Literatură Generală și Comparată din România.

Traduceri din poezia lui au apărut în reviste și antologii din Belgia, Franța, Germania, Italia, SUA, Canada, Polonia, Spania. Volume în traducere:

- *Scene din orașul-vitraliu/ Scenes of the Stained-Glass City* (bilingv; traduceri în limba engleză și prefață de Ștefan Stoenescu), Ed. Vinea, 2010.
- *Dintr-o îndepărtată lumină / D'une lointaine lumière* (bilingv; traduceri în limba franceză de Miron Kiropol, cu un cuvânt înainte de Ion Pop), Ed. Limes, 2012.
- *Scene din orașul-vitraliu/ Szenen aus der Kirchenfenster-Stadt* (bilingv; traduceri în limba germană de Beatrice Ungar, cu un Cuvânt însoțitor de Joachim Wittstock). Ed. Armanis, 2021.
- *Tintengeruch. Gedichte* (traduceri în limba germană de Christian W. Schenk), Ed. Dionysos/ Germania, 2023.

Această micro-antologie este realizată pe baza volumului antologic *Opera poetică*, ultimul ciclu fiind însă extras din volumul *Melancoliile unui bătrân cărturar*.

Selecția și traducerea textelor în franceză: Dana Shishmanian.

Anthologies littéraires :

- En collaboration avec Ioan Radu Văcărescu : *Antologia poeziei românești de la origini până azi* (Anthologie de la poésie roumaine des origines à nos jours), 1998.
- *Noua poezie nouă*. Anthologie de poésie române postmodernă (La nouvelle poésie nouvelle. Anthologie de poésie roumaine post-moderne), 2011.

Membre de l'Union des écrivains roumains, du PEN-Club roumain et de l'Association roumaine de littérature générale et comparée.

Des traductions de ses poèmes sont parues en revues et anthologies en Belgique, France, Allemagne, Italie, États-Unis, Canada, Pologne, Espagne. Des volumes en traduction :

- *Scene din orașul-vitraliu/ Scenes of the Stained-Glass City* (bilingue; traduction en anglais et préface par Ștefan Stoenescu), Ed. Vinea, 2010.
- *Dintr-o îndepărtată lumină / D'une lointaine lumière* (bilingue; traduction en français par Miron Kiropol, avec un préambule de Ion Pop), Ed. Limes, 2012.
- *Scene din orașul-vitraliu/ Szenen aus der Kirchenfenster-Stadt* (bilingue; traduction en allemand par Beatrice Ungar, avec un *Mot d'accompagnement* de Joachim Wittstock). Ed. Armanis, 2021.
- *Tintengeruch. Gedichte* (traductions en allemand par Christian W. Schenk), Ed. Dionysos/ Allemagne, 2023.

La présente micro-anthologie bilingue est réalisée à partir du volume anthologique *Opera poetică* (L'œuvre poétique) et, pour le dernier cycle, du recueil *Melancoliile unui bătrân cărturar* (Les mélancolies d'un vieux lettré).

La sélection et la traduction des textes : Dana Shishmanian.

Câteva referințe critice

Ion Bogdan Lefter

Dumitru Chioaru aparține generației ‘80 – adică « noii generații de poeți nonconformiști și cosmopoliți, „sincroni” cu evoluțiile poeziei vest-europene și nord-americane și liberali prin atitudine, ca și – în genere – prin asumarea modelului civilizațional occidental » – cum o caracterizează criticul Ion Bogdan Lefter, el însuși « optzecist ». Totuși, constată criticul, « Chioaru se delimitează de conceptul de „postmodernism”, redus în prealabil la o caricatură, la efectele de limbaj și la „textualism” » – concept îndeobște aplicat optzeciștilor – căci el rămâne atașat definiției lirice a poeziei ca „poezie orfică”. « În schimb, Chioaru susține „(neo)expresionismul”/ „neo-expresionismul”/ „neoexpresionismul” (în grafieri oscilante), considerat – în contrapartidă – profund. (...) În ultimă instanță, „neoexpresionismul” pare să fie pentru Chioaru un sinonim al „lirismului” și al „orfismului” ». (Extras din prefața antologiei Dumitru Chioaru, *Opera poetică*, 1923)

Traian T. Coșovei

« Țesătura acestor versuri – în special cele din ciclul titular – aspiră spre necuprinsul fenomenal, îmbrățișând cu miile de fire ale tensiunii poetice toată gama elementelor derizorii, de o banalitate crasă prin *multifuncționalitatea* lor simbolică, dar care, odată admisă în poem, amplifică perspectiva aidoma unui câmp magnetic de mare forță într-un microscop electronic: derizoriul devine, prin supradimensionare, monumental, banalul se încarcă de grandoare, efemerul se eternizează. » (*Pornind de la un vers*, Editura Eminescu, 1990)

Iulian Boldea

« Poet al interiorizării și al introspecției, atent mai degrabă la avatarurile propriului sine decât la metamorfozele realului, Dumitru Chioaru aduce în prim-plan, în poemele sale, câteva mituri și toposuri privilegiate: timpul, cu amprenta sa devastatoare a făpturii, memoria, ca recurs la demonia clipelor, confesiunea ca modalitate de restaurare a unui trecut al ființei, oglinda, mîntuire a realului în spațiul irealului și regularității fără pondere terestră, abolire a precarității și revelare a unei dimensiuni ascunse a ființei, cuvîntul, referința culturală, sugestia livrescă etc. Poetul e interesat, pe de altă parte, ca mai toți postmodernii, de procesul facerii textului, de momentul resorbirii referențialității în geografia delicată a versului, transmutare a organicului în literă și în cuvînt. » (*Poeți români postmoderni*, Editura Ardealul, 2006)

Quelques références critiques

Ion Bogdan Lefter

Dumitru Chioaru appartient à la génération des années 80, c'est-à-dire « la nouvelle génération de poètes non conformistes et cosmopolites, „en phase” avec l'évolution de la poésie occidentale européenne et nord-américaine et d'attitude libérale, ainsi que – en général – en assumant le modèle civilisationnel occidental » – comme la caractérise le critique Ion Bogdan Lefter, lui-même un « quatre-vingt-ard ». Cependant, note le critique, « Chioaru se démarque du concept de „post-modernisme”, jusqu'alors réduit à la caricature, aux effets de langage et au „textualisme” » – concept généralement appliqué à la génération quatre-vingt – parce qu'il reste attaché à la définition de la poésie par le lyrisme, comme « poésie orphique » : « Chioaru soutient plutôt le „(néo)expressionnisme”/„néo-expressionnisme”/„néo-expressionnisme” (dans des écrits oscillants), considérés – en revanche – profonds. (...) En définitive, le „néo-expressionnisme” semble être pour Chioaru synonyme de „lyrisme” et d’„orphisme” ». (Extrait de la préface de l'anthologie Dumitru Chioaru, *Opera poetică / L'œuvre poétique*, 1923)

Traian T. Coșovei

« La trame de ces vers – en particulier ceux du cycle titulaire – aspire à l'incompréhensible phénoménale, embrassant avec les milliers de fils de la tension poétique toute la gamme d'éléments dérisoires, d'une grossière banalité par leur *multifonctionnalité* symbolique, mais qui, une fois admis dans le poème, amplifie la perspective comme un puissant champ magnétique dans un microscope électronique : le dérisoire devient, par surdimensionnement, monumental, le banal se charge de grandeur, l'éphémère devient éternel. » (*Pornind de la un vers / À partir d'un vers*, éd. Eminescu, 1990)

Iulian Boldea

« Poète de l'intériorisation et de l'introspection, plus attentif aux avatars de lui-même qu'aux métamorphoses du réel, Dumitru Chioaru met en avant, dans ses poèmes, plusieurs mythes et topos privilégiés : le temps, avec son empreinte dévastatrice sur la créature, la mémoire, comme recours contre la démonie des instants, la confession comme manière de restituer un passé de l'être, le miroir, sauvant le réel dans l'espace de l'irréel et de la régularité sans poids terrestre, abolissant la précarité et révélant une dimension cachée de l'être, la parole, la référence culturelle, la suggestion livresque, etc. Le poète s'intéresse, en revanche, comme tous les post-modernes, au processus de fabrication du texte, au moment de résorption de la référentielle dans la géographie délicate du vers, transmutation de l'organique en lettres et en mots. » (*Poeți români postmoderni / Poètes roumains post-modernes*, Editura Ardealul, 2006)

Al. Cistelecan

« Scrisul lui a atins acum temperatura senină și simplitatea concretă, iar scepticismul e abilitat să ia locul entuziasmului. Dumitru Chioaru crede, așadar, în poezie și atunci când nu mai crede. Se vede că, de fapt, într-ascuns, el a făcut de la bun început o investiție mistică. Doar că în retorica scepticului și a timorii. » („*Un alt escollier de Merencolye*”, prefață la antologia Dumitru Chioaru, *Clipe fosforescente*, Editura Limes, 2007)

Dan Cristea

« Poezia lui Dumitru Chioaru este poezia unui spirit fin și cultivat care pune în balanță, deopotrivă, viață și bibliotecă, existența ca existență și existența livrescă, amînînd sau ocolînd opțiunea, deplîngînd și suferind de singurătatea printre cărți, dar privind spre viață din perspectiva acestei dispute („rană”) fără de care nu s-ar naște, pentru autor, nici carte, nici poem. „Profesionist al suferinței”, cum se denumește el însuși, Dumitru Chioaru știe prea bine că aceasta e, dintotdeauna, una din sursele fundamentale ale poemului. » (*Citind cărțile de azi*, Editura Cartea Românească, 2014)

Rita Chirian

« Poezia lui Dumitru Chioaru așază în față o ecuație fără soluție: o poezie pe care o simți mare, dar ale cărei resorturi sunt în coliziune cu sensibilitatea greu de urnit a timpului prezent, o poezie impresionantă (prin fascinația față de *marile* teme), cerebralizată și distilată cu grijă, și un lirism care seduce, materie incandescentă și ceață impresionistă, care și-a temperat inflexiunile, matur, încă de la început. (...) Melancolic vitriolantă, acuzatoare prin repliere, sfios palinodică, această poezie este puternică și contrariantă tocmai fiindcă silește să ascuți simțurile. Scăzînd vocea, esențializînd, așezînd în *contre-jour*, se cîștigă în semnificații, paradoxul poeziei celei mai valoroase. » (*Euphorion*, nr. 4/2020)

Al. Cistelean

« Son écriture a désormais atteint une température sereine et une simplicité concrète, et le scepticisme est en mesure de remplacer l'enthousiasme. Dumitru Chioaru croit donc à la poésie même s'il n'y croit plus. On voit qu'en fait, secrètement, il a fait dès le début un investissement mystique. Mais, dans la rhétorique du scepticisme et de la peur. » („*Un alt escollier de Merencolye*”, préface à l'anthologie Dumitru Chioaru, *Clipe fosforescente / Instants phosphorescents*, Editura Limes, 2007)

Dan Cristea

« La poésie de Dumitru Chioaru est la poésie d'un esprit fin et cultivé qui équilibre la vie et la bibliothèque, l'existence en tant qu'existence et l'existence livresque, ajournant ou contournant l'option, déplorant et souffrant de la solitude parmi les livres, mais regardant la vie du point de vue de cette dispute („blessure”) sans laquelle, pour l'auteur, ni livre ni poème ne verraient le jour. „Professionnel de la souffrance”, comme il se définit lui-même, Dumitru Chioaru sait très bien que celle-ci a toujours été l'une des sources fondamentales du poème. » (*Citind cărțile de azi / Lire les livres d'aujourd'hui*, Editura Cartea Românească, 2014)

Rita Chirian

« La poésie de Dumitru Chioaru présente une équation sans solution : une poésie que l'on sent grande, mais dont les ressorts entrent en collision avec la sensibilité difficile à bouger du temps présent, une poésie impressionnante (par la fascination des grands thèmes), cérébrale et distillée avec soin, et un lyrisme séduisant, matière incandescente et brume impressionniste, qui a tempéré ses inflexions, avec maturité, depuis le début. (...) Mélancolique au vitriol, accusateur par rétractation, timidement palinodique, cette poésie est forte et contrariante justement parce qu'elle oblige à aiguïser ses sens. En baissant la voix, en essentialisant, en mettant en contre-jour, on gagne en significations, le paradoxe de la poésie la plus précieuse. » (*Euphorion*, n° 4/2020)

Seară adolescență¹

Vîrtejuri

Aveam vîrsta și traiectoria meteorilor;
sfidam gîndirea plată poftele gastronomice
căprioara pictată pe o piele de căprioară;
orașul după orele de muncă: prietenii
în vîntul chitarei prin marele parc
pensionarii își țin sufletul
după ziar. O arenă în soare
ca un peisaj de război:
calul saltă se-nvîrte în cerc
arena se-nvîrte –
în vîrtej cu lumea ochiul
devoră amintirea copilului
în așteptarea cinei: păstăi
cu șira spinării deșirată.
Îmi pun mîna pe frunte. Cenușa
gîndurilor care abia s-au stins
împiedică uitarea. Pe străzi
fredona plictiseala:
această oră de vecernie a simțirii – amurgul rujat;
subnutriție penurie înarmare
pe glob – priveam cerul
dinamitat cu stele și detestam
pentru golurile dintre soldați mitraliera
cuvintelor pe cei care mai pot dormi
liniștiți în tranșeele frazei.
Duminicile lungi: masa întinsă
pe un șervet verde televizorul
învîrte planeta. Și iarăși
prietenii fumînd și aruncînd zaruri
pe pîntecul balenei albe;
muzică purpurie – tatuajul
unei dansatoare se zvîrcolește;
o frunte se lasă peste pagini albe. Cenușa
îmi luminează chipul
deodată.

¹ Editura Albatros, București, 1982.

Soirée adolescente

Tourbillons

J'avais l'âge et la trajectoire des météores ;
je défiais la pensée plate, les appétits gastronomiques
la biche peinte sur une peau de biche ;
la ville après les heures de travail : les amis
au vent de la guitare à travers le Grand Parc
les retraités gardant leur âme
derrière leur journal. Une arène au soleil
tel un paysage de guerre :
le cheval saute tourne en rond
l'arène tourne –
dans le tourbillon avec le monde l'œil
dévore la mémoire de l'enfant
attendant son dîner : des cosses
à la colonne vertébrale déchirée.
Je mets ma main sur mon front. Les cendres
des pensées qui viennent de s'éteindre
empêchent l'oubli. Dans la rue
l'ennui fredonne :
cette heure vespérale des sentiments –
le crépuscule au rouge à lèvres ;
malnutrition, pénuries, course à l'armement
dans le monde – je regardais le ciel
dynamité aux étoiles et je détestais –
pour les vides laissés entre les soldats – la mitrailleuse
des mots sur ceux qui peuvent encore dormir
calmes dans les tranchées de la phrase.
Les dimanches prolongés : la table étalée –
sur une serviette verte le téléviseur
fait tourner la planète. Et encore
les amis fumant et lançant des dés
sur le ventre de la baleine blanche ;
de la musique pourpre – le tatouage
d'une danseuse se tortille ;
un front tombe sur des pages blanches. Les cendres
illuminent mon visage
soudainement.

Poem de dimineață

Și-acum e dimineață. Globul
se frământă-n radiou.
Laptele mamei stinge
focul nepotolit din gura
unui copil; în oraș izbucnește
corul mașinilor – parodie mecanică
după *Fuga* de Bach.
Mă desprind ca fața din prosop.
O, drumul de zi cu zi
pe care-l parcurg, altfel
ca un pensionar miop
cu urma amintirii orașului în
simțul unui câine, când gândul
desfășurat pe cer
se-ntunecă – un corb.

Poème du matin

Et maintenant, c'est le matin. Le globe
s'agite à la radio.
Le lait maternel éteint
le feu insatiable dans la bouche
d'un enfant ; dans la ville éclate
le chœur de voitures – parodie mécanique
d'après *La Fugue* de Bach.
Je me déprends tel un visage, de la serviette.
Oh, la route de tous les jours
que je parcours, autrement
tel un pensionnaire myope
aux traces de la mémoire de la ville
dans l'odorat d'un chien, quand la pensée
dépliée dans le ciel
s'assombrit – un corbeau.

Nocturnă

Noaptea vine în oraș pe roți.
Un trecător e lovit
și sângele în bătaia verde a vântului.
Se închid magazinele;
a mai trecut
o zi
și contabilul ridică
spatele împăiat de la birou.
Ochii unui chelner
se-nvîrt ca monezile.
Trupul meu tremura cînd mă apropiam de lumină
ca de o femeie despuiată.
Atunci au strigat:
Uite o inimă!
Dar inima e zeul nostru asasinat. Noaptea
rostogolindu-se
pe roți în oraș.

Nocturne

La nuit arrive dans la ville sur des roulettes.
Un passant se fait frapper
et le sang dans le battement vert du vent.
Les magasins ferment ;
encore un jour
est passé
et le comptable redresse
son dos rembourré au bureau.
Les yeux d'un barman
tournent telles des pièces de monnaie.
Mon corps tremblait quand j'approchais de la lumière
comme une femme dénudée.
Alors ils s'écrièrent :
Voici un cœur !
Mais le cœur est notre dieu assassiné. La nuit
roulant
sur ses roues dans la ville.

O carte ca un amurg

Zilele, niște gratii de foc:
unu, doi trei –
numărătoarea se pierde-n memorie.
Deodată,
pereții cărții-s translucizi.
O carte ca un amurg;
deschid
filă cu filă
„așa cum mi-aș desface
sufletul în extaz”.
La capătul acestei vieți voi arde
în chipul unei mari biblioteci.

Un livre comme un crépuscule

Les jours, des barreaux de feu :
un deux trois –
le décompte se perd dans la mémoire.
Soudainement,
les parois du livre sont translucides.
Un livre comme un crépuscule ;
j'ouvre
page après page
« comme si je défeuillais
mon âme en extase ».
À la fin de cette vie, je brûlerai
à la manière d'une grande bibliothèque.

Secolul sfârșește într-o duminică²

Ondoyante attente

Unduitoare așteptare a poemului
foi albe au lăsat să le atârne aripile
peste masa de scris
– undeva/ demult –
într-o așezare interzisă cuvintelor
de la fereastră am zărit în mijlocul flăcării
o femeie unduitoare/ unduitoare
pe-atunci nu aveam amintiri
pe-atunci visam puiul de leopard
la circ
înghite inelul de foc cu privirea
simțindu-l în jurul trupului strâns
pe-atunci eu eram puiul de leopard
înghițit de flacăra unduitoare
ca blana de leopard –
la trezirea peste pagini scrise
nu mai puteam spune
dacă-n fața morții sau a nașterii
SÎNT

² Editura Cartea Românească, București, 1991

Le siècle finit un dimanche

Ondoyante attente

Ondoyante attente du poème
des feuilles blanches ont laissé pendre leurs ailes
au-dessus de la table à écrire
– quelque part / il y a longtemps –
dans un habitat interdit aux mots
de la fenêtre, j’ai entrevu au milieu de la flamme
une femme ondoyante / ondoyante
à l’époque, je n’avais pas de souvenirs
à l’époque, je rêvais du bébé léopard
au cirque
il avale l’anneau de feu avec son regard
le sentant serré autour de son corps
à l’époque, c’était moi le bébé léopard
avalé par la flamme ondoyante
telle la fourrure de léopard –
au réveil sur des pages écrites
je ne pouvais plus dire
si face à la mort ou à la naissance
JE SUIS

În noaptea cea de taină

Insomnia foilor nescrise
– la o cabană în munți –
pe pat o blană de animal
ascultam vîntul: era coloana sonoră
a unei vînători în cer și eu
eram vînătorul întors de departe
și vînatul cel mai de preț – grifonul
pe umeri îl purtam în mijlocul clanului
în noaptea cea de taină a întoarcerii
anului nou
dintr-un pahar sorb vinul roșu/ roșu
înlăuntru pe scara în spirală a focului
coboară chiar el – grifonul
bolborosește o poveste de vînătoare
și ce luminează-i deodată în jur: *vînatul*
e vînătorul și vînătorul vînat
și vinul roșu sîngele lor amestecîndu-se
picătură cu picătură
în cădere
peste foile albe împrăștiate
cît toate zăpezile de dincolo –
cu gheara de vultur mă sfișiu
cu gheara de vultur mă scriu

La nuit mystérieuse

L'insomnie des feuilles non écrites
– dans une cabane à la montagne –
sur le lit une fourrure d'animal
j'écoutais le vent : c'était la bande-son
d'une chasse dans le ciel et moi
j'étais le chasseur revenu de loin
et le gibier le plus précieux – le griffon
sur mes épaules, je le portais au milieu du clan
la nuit mystérieuse du retour
du nouvel an
dans un verre, je sirote le vin rouge/rouge
à l'intérieur sur l'escalier spiralé du feu
il descend lui-même – le griffon
il balbutie une histoire de chasse
et quelle lumière il fait soudain tout autour : *le gibier*
c'est le chasseur et le chasseur – le gibier
et le vin rouge, leur sang qui se mélange
goutte à goutte
en tombant
sur les feuilles blanches éparpillées
autant que toutes les neiges de l'au-delà –
avec la griffe d'aigle, je me déchire
avec la griffe d'aigle, je m'écris

Dintr-o îndepărtată lumină

Îmi acopeream fața cu mâinile – erau transparente
îmi acopeream ochii cu pleoapele – erau transparente
pielea se făcea transparentă
ca un acvariu cu pești speriați de lumină
înăuntru eu însumi mă rugam
acoperindu-mi inima cu altele – erau transparente
lumina năvălea furtunoasă din lumină
dintr-o îndepărtată lumină
eu însumi fără mâini fără pleoape fără inimă
mă acopeream cu pământ
pământ pre pământ – era transparent
ca poemul acoperit de cuvinte și care-i transparent
născut din primul cuvânt
transparent transparent

D'une lointaine lumière

Je me couvrais le visage avec les mains – elles étaient transparentes
Je me couvrais les yeux avec les paupières – elles étaient transparentes
ma peau devenais transparente
tel un aquarium aux poissons effrayés par la lumière
à l'intérieur, je priais moi-même
en couvrant mon cœur avec les autres – ils étaient transparents
la lumière fondait orageusement de la lumière
d'une lumière lointaine
moi-même, sans mains, sans paupières, sans cœur
je me couvrais de terre
terre sur terre – elle était transparente
comme le poème couvert de mots et transparent
né du premier mot
transparent transparent

Noaptea din zi³

Noaptea din zi

Privești în noapte pînă se face zi
în zi pînă se face noapte –
dar ce poți face în noaptea din zi?
cobori și urci scări înspre centru
cu privirea șiroind pe ziduri
ca memoria persistentă a unui pieton
cu mai multe umbre –
dar toate zidurile au prins mucegai
toate afișele toate reclamele
toate au prins mucegai
toate mașinile au ruginit
toate vitrinele gazde ale prafului sunt
altele gazde ale cenușii
altele acvarii unde înoată
ca peștii pe uscat
oamenii/ manechinele – ay
multe sunt de făcut!
cobori și urci scări fără țintă
cu urechile împăienjenite
cu nările de scrum
cu gura plină de lut
cu viața întreagă –
o umbră ce te strînge de gît

³ Biblioteca Euphorion, Sibiu, 1994

La nuit du jour

La nuit du jour

Tu regardes dans la nuit jusqu'à ce qu'il fasse jour
dans le jour – jusqu'à ce qu'il fasse nuit –
mais que peux-tu faire pendant la nuit du jour ?
tu descends et tu montes des escaliers vers le centre
avec tes regards ruisselant le long des murs
comme la mémoire persistante d'un piéton
aux ombres multiples –
mais tous les murs sont envahis par la moisissure
toutes les affiches toutes les réclames
tout a été envahi par la moisissure
toutes les voitures sont rouillées
toutes les vitrines sont hôtes de la poussière
d'autres – hôtes des cendres
d'autres – des aquariums où nagent
tels des poissons sur terre
les humains / les mannequins – aïe
il y a beaucoup à faire !
tu montes et descends les escaliers sans but
avec les oreilles bouchées
avec les narines en cendres
avec la bouche pleine d'argile
avec ta vie entière –
une ombre qui te serre le cou

Spargerea ușii zidite

Închis în mine ca o mână în gips
o mână ruptă de altă mână
m-am trezit întrebându-mă: plîng
deci exist?
da! – lacrimile ca igrasia
macină zidul de gips
așa cum cuvintele seamănă cu orbii
ce cîntă
spre a face vizibilă lumina
dinlăuntru
aud o șoaptă: sînt
ogînda ta
din lacrimile împletite ale
mai multor vieți
mutilate/ uitate –
o șterg de fum și praf – mă văd
rîzînd multiplicat
cel din mijloc cu mîna în gips
sparge ușa zidită
de alte mîini

La casse de la porte murée

Enfermé en moi-même comme une main dans le gypse
une main cassée par une autre main
je me suis réveillé en me demandant : je pleure
donc j'existe ?
oui! – les larmes comme l'humidité
désagrègent la paroi de gypse
tout comme les mots ressemblent à des aveugles
qui chantent
pour rendre la lumière visible
de l'intérieur
j'entends un murmure : je suis
ton miroir
des larmes entrelacées de
plusieurs vies
mutilées / oubliées –
je l'essuie de la fumée et de la poussière – je me vois
riant multiplié
celui du milieu avec la main en gypse
enfonce la porte murée
par d'autres mains

Firul subțire al gândului

„Vindecă Doamne acest veac de violență
omului dă-i înapoi gândul cel bun
față de el și aproapele”
mă rugam după ascultarea știrilor
în miezul de noapte
scrutînd întunericul pipăindu-l
avea gust de sînge întunericul –
„dă pruncilor copilăria întreagă
femeilor iubire
înțelepciune bărbaților
într-un sfîrșit de veac neiertător”
întunericul se făcea valuri mari la fereastră
de apă de sînge
cu voci care se întretaiau rupîndu-mi
firul subțire al gândului
șoptit asupra foi
„în oraș s-a cuibărit fiara apocaliptică”
fac puțină mișcare în jurul mesei
pe care s-a cuibărit leneșă o fiară
șterg și scriu încă o dată
„în oraș s-a cuibărit mirosul de trandafiri”
văd ochii fiarei sticlind a oțel
mi se pare că am fața spartă
mă reazem de un strigăt:
„Vindecă Doamne acest veac de violență
și vie împărăția ta!” –
la trezire strîngeam în pumni aceste cuvinte
le-am învelit într-o hîrtie pe care stă scris
a se păstra la loc întunecat și rece
unde rămîne doar firul subțire al gândului
cum o singură rază de soare
pogoară blînd în piramidă

Le fil ténu de la pensée

« Guéris, Seigneur, ce siècle de la violence
à l'homme, redonne la bonne pensée
pour lui-même et son prochain »
je priais après l'écoute des nouvelles
au milieu de la nuit
scrutant l'obscurité, la touchant
elle avait goût de sang, l'obscurité –
« Donne aux petits enfants l'enfance entière
aux femmes – de l'amour
sagesse aux hommes
en cette fin de siècle impitoyable »
l'obscurité faisait de grandes vagues à la fenêtre
d'eau de sang
avec des voix qui s'entrelaçaient en brisant
le fil ténu de ma pensée
chuchoté sur la feuille
« dans la ville a niché la bête apocalyptique »
je fais un peu d'exercice autour de la table
sur laquelle se prélassait paresseusement une bête
j'efface et j'écris à nouveau
« dans la ville a niché l'odeur des roses »
je vois les yeux de la bête scintillant comme d'acier
il me semble que j'ai le visage brisé
je m'appuie contre un cri :
« Guéris, Seigneur, ce siècle de la violence
et que ton règne vienne ! » –
au réveil, je serrais dans mes poings ces mots
je les ai enveloppés dans un morceau de papier sur lequel est écrit
Conserver dans un endroit sombre et frais
où il ne reste que le fil ténu de la pensée
tout comme un seul rayon de soleil
descend doucement dans la pyramide

Viața și opiniile profesorului Mouse⁴

Parcul Sub arini

Azi prin parc călcînd umbrele arinilor
îmi spun că viața nu poate fi o minciună
ca umbrele arinilor
și încerc să-mi ridic ochii din pămînt
pantofii prăfuiți nu-i mai văd
dar întunecat îmi flutură haina
– o umbră trasă pe trup?
nu e nimeni în jur doar departe
pe strada vizibilă printre copaci
rulează mașini în ambele sensuri
și-mi spun încă o dată că viața
nu poate fi o minciună –
n-am mai mers de mult cu mîinile la spate
încît am senzația că-mi lipsesc
și ochii mi-i întorc spre pămînt
pantofii-mi sunt atît de prăfuiți încît
numai urmele lăsate îi deosebesc de praf
doar praful rămîne
cînd urmele s-or șterge –
și totuși viața nu poate fi o minciună
și chiar de-ar fi așa
o minciună frumoasă cea mai frumoasă
la fel ca senzația de vrajă
ce mă învăluie luminîndu-mă
calc mișcătoarele umbre ale arinilor
cu mîinile la spate
și pantofi prăfuiți
de-mi pare că merg în ambele sensuri

⁴ Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004.

La vie et les opinions du professeur Mouse

Le parc Sous les aulnes

Aujourd'hui, dans le parc, piétinant l'ombre des aulnes
je me dis que la vie ne peut être un mensonge
comme l'ombre des aulnes
et j'essaie de lever les yeux du sol
mes chaussures poussiéreuses, je ne les vois plus
mais sombre s'agite mon manteau
– une ombre dessinée sur le corps ?
il n'y a personne dans les parages, juste au loin
dans la rue visible parmi les arbres
roulent les voitures dans les deux sens
et je me dis encore une fois que la vie
ne peut être un mensonge –
Cela fait longtemps que je n'ai pas marché les mains derrière le dos
au point que j'ai l'impression de manquer à moi-même
et je tourne mes yeux vers la terre
mes chaussures sont si poussiéreuses que
seules leurs traces les distinguent de la poussière
seule la poussière reste
lorsque les traces s'effacent –
et pourtant, la vie ne peut pas être un mensonge
et même s'il en était ainsi
un beau mensonge, le plus beau
tout comme le sentiment d'enchantement
qui m'enveloppe en m'illuminant
je piétine les ombres mouvantes des aulnes
les mains derrière le dos
et les chaussures poussiéreuses
il me semble marcher dans les deux sens à la fois

Viața și opiniile profesorului Mouse

Existența este oare pentru a fi scrisă?
scriu deci exist?
priviți masca omului
ce nu scrie nimic
masca sub care barbarul e creierul
senzual ca o zburătoare năpîrlind primăvara
și priviți-i apoi
pe cei care au învățat din copilărie
scrisul ca pe al doilea mers
continuându-și viața
pe aceste picioare de musculițe
pînă se dezvăță de bucurie îndoială și moarte
rămîne un copil în formol
plimbat prin biblioteci
unde șoarecii gîndesc
la o bunăstare hibernală cu manuscrise
care-i face să chițcăie în limbi străine
de materna lor foame de-a roade
universul cel mic
ca pe blana unui strămoș
scrisă cu litere în tot atîți perișori
cîți încap pe-o blană de șoarece
dar iarăși și iarăși
îmi amintesc copilăria – o pernă
pe care adormeam chițcîind
cînd poveștile sfîrșeau odată ca niciodată
și scriu
existența este altceva decît o hîrtie
roasă mărunt de cuvinte –
scriu pînă o mască îmi cade pe față
îmi intră ca niște unghii
în ochi în urechi și în gură
îmi rupe cordonul ombilical
cu a doua natură

La vie et les opinions du professeur Mouse

L'existence est-elle pour être écrite ?
j'écris, donc j'existe ?
regardez le masque de l'homme
qui n'écrit rien
le masque sous lequel le barbare est le cerveau
sensuel tel un volatile qui mue au printemps
et regardez ensuite
ceux qui ont appris dès l'enfance
l'écriture comme une deuxième marche
poursuivant leur vie
sur ces pattes de mouche
jusqu'à désapprendre la joie, le doute et la mort
il en reste un enfant au formol
promené dans des bibliothèques
où les souris pensent
à un bien-être hibernant parmi des manuscrits
qui les fait couiner dans des langues étrangères
de leur maternelle faim de ronger
le Petit Univers
telle la fourrure d'un ancêtre
écrite en lettres comme autant de petits cheveux
combien peuvent-ils tenir sur la fourrure d'une souris
mais encore et encore
je me souviens de l'enfance – un oreiller
sur lequel je m'endormais en couinant
quand il était une fois que les histoires finissaient
et j'écris :
l'existence est autre chose que du papier
rongé menu par les mots –
j'écris jusqu'à ce qu'un masque tombe sur mon visage
pénètre comme des ongles
dans mes yeux, mes oreilles et ma bouche
rompt mon cordon ombilical
avec une seconde nature

Litanie

Roagă-i pe ei – nemuritorii
să-i dea voie umbrei de-a merge înainte
și tu să te desparți ca un copil înțărcat
de umbra pămîntească
roagă umbra să nu întoarcă
înspre tine capul
și vei vedea că lumina zilei
e mai săracă decît lumina
umbrei materne
întunecîndu-ți privirea neputincioasă
întunecînd soarele și luna
și incendiind găurile negre din univers
spre a le umple iarăși de stele
de zile lunare și nopți însorite
cîntece de leagăn și flori în fereastră –
acum se mistuie tăcută
ridicîndu-se dintre alte îndoliate lumini
pînă cînd orice umbră
lumină va fi

Litanie

Prie-les, eux, les immortels
de permettre à l'ombre de s'avancer
et que tu puisses te séparer comme un enfant sevré
de ton ombre terrestre
demande à l'ombre de ne pas tourner
vers toi sa tête
et tu verras que la lumière du jour
est plus pauvre que la lumière
de l'ombre maternelle
qui assombrit ton regard impuissant
assombrit le soleil et la lune
et met le feu aux trous noirs de l'univers
pour les remplir à nouveau d'étoiles
de jours lunaires et de nuits ensoleillées
de berceuses et de fleurs à la fenêtre –
maintenant, elle se consume silencieusement
s'élevant d'entre d'autres lumières endeuillées
jusqu'à ce que toute ombre
lumière elle sera

Melancoliile unui bătrîn cărturar⁵

Fără speranță

Speranța mi-au ucis-o
clovnii și saltimbancii ieșiți
din urne
și ultima iluzie
că mă pot salva prin poezie –
vorbesc limba lor cînd ar trebui să tac
și tac cînd ar trebui să înjur –
democrația e o comedie?
– nici să rîd nu mai pot –
unde ești ironie?
mai am umor – negru –
întreb cînd se va sfîrși mascarada
și primesc același răspuns: e bine!
ieri mai credeam în viitor
dar azi viitorul nu mai este
ca ieri –
cine-i de vină?
ce-i de făcut?
profetul orb din oglindă
m-arată cu degetul

⁵ Editura Tractus Arte, București 2024.

Les mélancolies d'un vieux lettré

Sans espoir

L'espoir, ils me l'ont tué,
les clowns et les saltimbanques sortis
des urnes
et la dernière illusion
celle que je peux me sauver par la poésie –
je parle leur langue alors que je devrais me taire
et je me tais quand je devrais jurer...
la démocratie est-elle une comédie ?
– je ne peux même plus rire –
où es-tu ironie ?
j'ai encore de l'humour – noir –
je demande quand la mascarade se terminera
et j'obtiens la même réponse : tout va bien !
hier, je croyais encore en l'avenir
mais aujourd'hui, l'avenir n'est plus
comme hier –
à qui la faute ?
que faire ?
le prophète aveugle du miroir
me pointe du doigt

Poesia

1.

Și eu am iubit Poesia în blue jeans
împotriva părinților patriei
și-am uitat bunele maniere
ale poeților din manuale –
și eu am pus piedici metaforei
și-am aruncat vorbe de ocară
fotografiilor în alb-negru
și-am rîs în fața unui afiș
cu litere de-o șchioapă:
omul a rupt lanțul (catas)trofic
și l-a prins pe Dumnezeu de piciorul de lemn –
și eu am dereglat toate sensurile:
acrobații de rock în ringul melcilor
mecanice furtuni de jazz în potirul
cu sfînta împărtășanie –
și eu am iubit cu nerușinare
Poesia în blue jeans

2.

Tineri stîngaci iubeam Poesia
cum ai jumuli o pasăre
haț! cîte-o mîna de pene pestrițe
haț! cîte-o aripă cîte-un picior
să rămîna numai măruntaiele pe masă
transparente și tremurătoare
ca becurile de neon –
vezi! asta-i gușa din care cotcodăcea mititica
de știam c-a făcut ou
îl beam nefiert să nu ne răgușească vocea
de goliarzi cîntăreți în răspăr
ai vremurilor noi –
de la un timp a încercat să se prefacă
moțata și pintoaga
și i-am sucit gîtul –
tineri stîngaci mai eram
și ne prăpădeam de rîs
de cîte ori profesorul de poezie
ducea mîna dreaptă la inimă

Poésie

1.

Moi aussi j'ai aimé la Poésie en jeans
contre les parents de la patrie
et j'ai oublié les bonnes manières
des poètes des manuels scolaires –
moi aussi, j'ai fait des croche-pieds à la métaphore
et j'ai lancé des paroles d'injure
aux photographies en noir et blanc
et j'ai ri devant une affiche
en lettres énormes :
L'homme a brisé la chaîne (catas)trophique
et a saisi Dieu par sa jambe de bois –
et j'ai foiré toutes les significations :
acrobaties de rock dans l'anneau des escargots
mécaniques tempêtes de jazz dans le calice
avec la Sainte Communion –
moi aussi j'ai aimé sans vergogne
la Poésie en blue-jeans

2.

Jeunes maladroits, nous aimions la Poésie
comme on plumerait un oiseau
vlan ! une poignée de plumes bariolées
vlan ! une aile, une cuisse
qu'il ne reste que les entrailles sur la table
transparentes et tremblantes
comme des ampoules au néon –
vois ! c'est le goître par où caquettait la poulette
de sorte que je savais qu'il y avait des œufs
nous les buvions crus pour que ne s'enroue pas notre voix
de goliards chanteurs à rebours
des temps nouveaux –
depuis quelque temps elle essaya de faire semblant
la huppeuse et l'éperonneuse
et je lui ai tordu le cou –
jeunes et gauches, nous étions encore
et nous nous tordions de rire
à chaque fois que le professeur de poésie
portait sa main droite à son cœur

3.

Din ceașca de cafea dimineața
creierul descolăcindu-se-n panglici albe
vernisa lumea ca un muzeu
cu chipuri de ceară
unele chipuri se trezeau
cînd le atingeam cu suflarea
întocmai geamurilor aburite
și ieșeau neliniștite pe străzi
altele rămîneau chipuri de ceară
basculate de îngerii la crematoriu –
moartea-i un contabil suprarealist
Ariel cu picioroange de zaruri
cotrobăind prin mulțime –
mă făceam una cu Poesia
la masa mea de scris
de cîte ori i se rostogoleau la geam
pașii în zaruri de os

4.

Ieșeam cu Poesia în stradă rîzînd
spre a trezi trecătorii hipnotizați
de prea mulți fotografi
de urechi prea ascultătoare –
la naiba cu vorbele meșteșugite
la naiba cu metafora!
hai să rupem fișii hainele noi ale împăratului
să scoatem din priză mașina de aplauze
să-l arătăm cu degetul! –
se făcea răcoare pe terasă
se strîngeau ceștile de cafea
pentru cititorii în stele de tinichea
și scrumierele – benzi înregistrate –
(era prin anul o mie nouă sute șaptezeci și șapte)
trecătorii se grăbeau la frigul din casă
la tăcerea trasă ca o pătură pe cap –
unii dintre noi n-au mai ajuns acasă
alții și-au cumpărat fericirea în rate
scriind printre versuri pomelnice –
Poesia mi-a dezvăluit celălalt nume al ei:
Libertate

3.

De ma tasse de café le matin
le cerveau se déployant en rubans blancs
faisait le vernissage du monde comme d'un musée
aux figures de cire
certains visages se réveillaient
quand je les touchais avec mon souffle
comme des fenêtres embrumées
et ils sortaient anxieux dans les rues
d'autres restaient des visages de cire
balancés par des anges au crématorium –
la mort est un comptable surréaliste
Ariel aux échasses de dés
fouillant dans la foule –
je ne faisais qu'un avec la Poésie
à ma table d'écriture
combien de fois roulaient à la fenêtre
ses pas en dés d'os

4.

Je sortais avec la Poésie dans la rue en riant
pour réveiller les passants hypnotisés
par trop de photographes
par des oreilles trop écoutantes –
au diable les mots fabriqués
au diable la métaphore !
allons tailler en pièces les habits neufs de l'empereur
débranchons la machine à applaudissements
pointons-le du doigt ! –
il commençait à faire frais sur la terrasse
on ramassait les tasses de café
pour les lecteurs voyants aux étoiles d'étain
et les cendriers — des bandes enregistrées —
(c'était en l'an mil neuf cent soixante-dix-sept)
les passants se précipitaient vers le froid de la maison
au silence tiré comme une couverture sur la tête –
certains d'entre nous ne sont plus jamais arrivés chez eux
d'autres ont acheté leur bonheur en tranches
en écrivant parmi des vers des panégyriques –
la Poésie m'a révélé son autre nom :
Liberté

5.

Ei cum mai venea odată Poesia
cu mișcări feline
mă fixa din aurul ochilor
pe rugu-nvăpăiatelor imagini
cum pîndea-ncordată moleșeala
dansului printre cuvinte
cum sfișia cu ghiarele tăcerea
de vorbeam în transă
ca un călugăr biciuindu-și trupul
singur în chilie
cum își mai lîngea lăbuțele pe urmă
să-mi vindece rănile
de cavaler anonim –
m-am trezit
dimineața asta cu un cadavru alături
tatuat cu versuri de dragoste
și nu mă grăbesc să anunț poliția

5.

Eh, comme elle venait, quelquefois, la Poésie
avec des mouvements félins
elle me fixait de l'or de ses yeux
sur le bûcher des images flamboyantes
comme elle guettait tendue, la torpeur
de la danse à travers les mots
comme elle déchirait avec ses griffes le silence
au point que je parlais en transe
tel un moine fouettant son corps
seul dans sa cellule
comme elle se léchait les pattes par la suite
pour guérir mes blessures
de chevalier anonyme –
je me suis réveillé
ce matin avec un cadavre à mes côtés
tatoué avec des vers d'amour
et je ne suis pas pressé d'avertir la police

Întoarcerea Poesiei

1.

Mașini telefoane computere – ay
cît de mult veacul a înaintat!
cît de repede Poesie
te-ai demodat –
iar eu ca inorogul am albit
prin codri veștezi de simboluri
și mai trist decît corbul
stau pe bustul lui Pallas cernit
privind înapoi ca-ntr-un hău
Poesie – bate ceasul rău!

2.

Știi dragul meu în oraș
și-a făcut apariția domnul Faustofel
ras în cap cu ochelari de soare
îmbrăcat în blue jeans și sacou
din catifea raiată
poartă sub braț baston cu măciulia
înfățișînd un cap de pudel
de gît i-atîrnă camera de filmat
la toate întîlnirile mondene
proaspăt bărbierit și zîmbitor
e șic – are bani
și-aș putea să vă fac cunoștință –
mă ispitea Poesia
în timp ce citeam pe îndelete Faust
și regretam dispariția magiei
cînd aprinzîndu-mi pipa
l-am zărit în mijlocul odăii
pe domnul Faustofel
așezat pe scaunul Poesiei
picior peste picior:
domnule veacul acesta e-al meu
degeaba mai cauți departe
aici sunt toate amestecate
Binele nu se deosebește de Rău
Cerul de Iad trupul de suflet
bărbatul de femeie lumea de teatru
versul de reclamă originalul de plagiat

Le retour de Poésie

1.

Voitures, téléphones, ordinateurs – aïe
combien ce siècle a avancé !
à quelle vitesse, Poésie,
tu es passée de mode –
et moi, comme la licorne, j'ai blanchi
à travers les bois desséchés de symboles
et plus triste que le corbeau
je me tiens sur le buste de Pallas, cendré
regardant en arrière comme dans un gouffre
Poésie – on sonne le glas !

2.

Tu sais mon cher en ville
a fait son apparition M. Faustofel
tête rasée lunettes de soleil
vêtu d'un blue-jean et d'une veste
de velours rayé
il porte sous le bras une canne au pommeau
représentant une tête de caniche
à son cou est suspendue une caméra
à tous les rassemblements mondains
fraîchement rasé et souriant
il est chic – il a de l'argent
et je pourrais vous le présenter...
me tentait la Poésie
pendant que je lisais Faust tranquillement
et j'ai regretté la disparition de la magie
lorsqu'en allumant ma pipe
je l'ai repéré au milieu de la pièce
M. Faustophélès
assis sur la chaise de la Poésie
jambe par-dessus jambe :
Monsieur, cet âge est le mien
c'est en vain que tu cherches au loin
ici, tout est mélangé
le bien n'est pas différent du mal
le ciel de l'enfer – le corps de l'âme
l'homme de la femme, le monde du théâtre
les vers des réclames, l'original du plagiat –

nu există fapte numai publicitate
și de vânzare sunt toate –
s-a destrămat ca fumul din pipă
într-un rîs ascuțit prelungit
uitîndu-și bastonul cu măciulia
înfățișînd un cap de pudel

3.

Ce târg mai pui la cale Poesie?
Rimbaud negustorul s-a întors din savane
tocit pîn' la genunchi de goana
după lei de aur
Pessoa a colonizat universul
cu oameni de hîrtie
lui Pound au încercat să-i adune
mințile babelizate într-o cușcă –
ce târg mai pui la cale?
ce nebunie?
și eu am visat să fiu al tău mire
nepărăsit pe munții din suflet
deasupra hăului levitînd
pe aripi de porumbiță neînjunghiată
și eu am crezut că noaptea nunții
nu se va sfîrși niciodată
că-mi voi lepăda pielea de om
pentru inima de raze
ce mă va însoți în paradis –
n-a fost decît vis –
din ce îmbătrînesc sînt mai laș
mi-am croit o viață de hîrtie
mă face fericit un premiu
și mă gîndesc la ziua cînd
mi se va ridica statuie-n oraș –
parc-am murit de mult
parc-aș trăi de mîine

il n'existe pas de faits, seulement de la publicité
et à vendre est absolument tout –
il s'est évanoui comme la fumée de la pipe
dans un rire aigu prolongé
oubliant sa canne au pommeau
représentant une tête de caniche

3.

Quelle autre foire es-tu en train de préparer, Poésie ?

Rimbaud, le marchand, revint des savanes
émoussé jusqu'aux genoux par la chasse
après des lions d'or

Pessoa a colonisé l'univers
avec des gens de papier

à Pound on a tenté de rassembler
les esprits babélisés dans une cage –
quel autre foire prépares-tu ?
quelle folie ?

moi aussi j'ai rêvé d'être ton marié
non abandonné sur les montagnes de l'âme
au-dessus du gouffre en lévitation
sur les ailes d'une colombe non poignardée
et j'ai pensé que la nuit de noces
ne finirait jamais

que je rejetterais ma peau humaine
pour le cœur de rayons
qui m'accompagnerait au paradis –
ce n'était qu'un rêve...

plus je vieillis, plus je deviens lâche
je me suis taillé une vie de papier
me rend heureux un prix
et je pense au jour où

on m'érigera une statue dans la ville...

c'est comme si j'étais mort depuis longtemps

c'est comme si je vivais demain

4.

Dragul meu – surîde Poesia –
ești tot mai trist și ursuz
numai eu îți pot trece pragul
găsindu-te acoperit de cărți
mi-e milă de singurătatea ta
și teamă de mine –
am băut ceva într-un bar
cu niște poeți gălăgioși
rași în cap cu ochelari de soare
îmbrăcați în blue jeans și sacou
din catifea raiată
ca domnul Faustofel –
vorbeau de nevoia de-a face curat
în literatură –
tot ce s-a scris miroase a maculatură!
zise unul trăgînd linie
cu o monedă pe masă
să lăsăm uitării arca lui Noe
și să ne așternem pe scris
am inventat poezia!
spuse altul privindu-mă fix
și băgîndu-mi mîna sub fustă
creația e un viol!
(s-au topit bolborosind în alcool) –
mai toarnă-mi și mie-n pahar
să rămîna la tine ultima picătură
de inspirație

4.

Mon cher – sourit la Poésie –
tu es de plus en plus triste et grincheux
il n’y a que moi qui puisse franchir ton seuil
te retrouvant couvert de livres
j’ai pitié de ta solitude
et peur de moi –
j’ai bu un verre dans un bar
avec quelques poètes bruyants
crâne rasé lunettes de soleil
vêtus de blue-jeans et d’une veste
de velours rayé
comme M. Faustophélès –
ils ont parlé de la nécessité de faire le ménage
en littérature –
tout ce qu’on a écrit sent la naphthaline !
dit l’un d’eux, traçant la ligne
avec une pièce de monnaie sur la table –
laissons aux oubliettes l’arche de Noé
et mettons-nous à écrire
j’ai inventé la poésie !
dit un autre en me regardant fixement
et mettant la main sous ma jupe
la création, c’est un viol !
(ils se sont dissipés en babillage dans l’alcool) –
verse-moi encore un verre
et que reste pour toi la dernière goutte
d’inspiration

5.

Și tu Poesie la ce mă mai cauți?
cu mers de fecioară mioritică
și același anunț: te așteaptă
complotul tăcerii
pe l-apus de soare – îți voi lăsa
testamentul meu postmodern:
și de-o fi să mor/ la televizor
să spui în răspăr/ tristul adevăr
că m-am îmbarcat/ pe vaporul beat
și-am dat pe ocean/ de-un leviatan
și sabia mea/ e în burta sa
iar tu Poesie/ să-mi fii făclie
pe unde voi merge/ urma de mi-o șterge
și voi poposi/ fără a mai fi
umbră pe pământ/ numai în cuvânt –
în locul Poesiei la trezire
pe ecranul computerului tremura
ca pe-o baltă din copilărie
barca mea de hîrtie –
hai să mai încercăm o dată!
hai!

5.

Et toi, Poésie, pourquoi me cherches-tu encore ?
avec ta démarche de vierge agnelle⁶
et la même annonce : t'attend
le complot du silence
au coucher du soleil – je te confierai
mon testament post-moderne :
et si j'allais mourir / à la télé, dire
tu devras d'emblée / la triste vérité
que j'ai embarqué vivre / sur un bateau ivre
et suis tombé en océan / sur un léviathan
et mon épée / dans son ventre est
et toi, Poésie agnelle / que tu me sois chandelle
où je vais aller / mon ombre, l'effacer
et je m'arrêterai / sans plus être en vrai
ombre sur la terre / en parole m'abstraire –
au lieu de la Poésie au réveil
sur l'écran de l'ordinateur tremblait
comme sur une flaque d'eau de l'enfance
ma barque en papier –
allons essayer à nouveau !
allons !

⁶ Cette appellation comme la suite du poème renvoient à la fameuse balade populaire roumaine *Mioritza* (L'agnelle miraculeuse) : voir sur <https://www.lecturiels.org/lecturiel/0420.pdf> la première traduction française, par Jules Michelet (publiée en 1854 ; nombreuses autres traductions depuis).

Un salt în adâncuri

Așa cum stau aplecat
peste albul foii de hîrtie
îmi par pregătit
pentru un salt în adâncuri –
cuvintele și lucrurile
sunt lumi diferite
eu trăiesc în amîndouă deodată
unindu-le în poezie
ca două trupuri
într-o noapte de dragoste –
așa cum stau aplecat
peste albul foii de hîrtie
scriu mereu cu spaima
că e ultima oară
cînd mă vizitează grăbită
amanta mea nepereche
sorbindu-mi sîngele
și părăsindu-mă
pe munții din suflet

Un saut en profondeur

Comme je suis assis penché
sur la feuille blanche de papier
je semble être prêt
pour un saut en profondeur –
les mots et les choses
ce sont des mondes différents
je vis dans les deux à la fois
les unissant dans la poésie
comme deux corps
dans une nuit d'amour –
comme je suis assis, penché
sur la feuille blanche de papier
j'écris toujours avec la peur
que ce ne soit la dernière fois
qu'elle vienne me rendre visite en toute hâte,
ma bien-aimée sans pareil –
en sirotant mon sang
et en me quittant
sur les montagnes de l'âme

Post-scriptum

Corifeul:

Orfeu vorbea direct cu zeii
Dante cu sufletul Beatricei din rai
Shakespeare cu fantome de regi
Hölderlin cu el singur în turn
Eminescu cu luceafărul din cer
Rilke cu îngeri înspăimântători
Baudelaire cu Răul înflorit
Bacovia cu florile de plumb
Rimbaud cu corabia beată
înghițit de oceanul tăcerii
Apollinaire cu corul de mașini
ce defilau pe lângă Tour Eiffel
Pound cu zăbrelele cuștii sale
în limbile Babilonului
și Pessoa cu măștile lui
reinventînd toată poezia

Corul:

Jos poezia veche! Jos poeții toți!
Trăiască poezia scrisă de roboți!

La ce buni poeții?... într-un veac
În care chiar și păsările tac,
Iar cîntecele sunt înregistrate
Și cu căști în urechi ascultate.
Hypocrite lecteur, – mon semblable, – mon frère
Să mă citești ca om eu sper.

Post-scriptum

Le Coryphée :

Orphée parlait directement aux dieux
Dante avec l'âme de Béatrice venue du ciel
Shakespeare avec les fantômes des rois
Hölderlin seul dans sa tour
Eminescu avec l'Astre du Matin au ciel
Rilke avec des anges effrayants
Baudelaire avec le Mal en fleur
Bacovia aux fleurs de plomb
Rimbaud avec le bateau ivre
happé par l'océan du silence
Apollinaire avec le chœur des voitures
qui défilait près de la Tour Eiffel
Pound avec les barreaux de sa cage
dans les langues de Babylone
et Pessoa avec ses masques
en réinventant la poésie toute entière

Le Chœur :

À bas la vieille poésie ! À bas tous les poètes !
Vive la poésie écrite par des robots !

À quoi bon les poètes ?... dans un siècle
Où même les oiseaux se taisent,
Et les chansons sont enregistrées
Et écoutées, les casques aux oreilles.
Hypocrite lecteur, – mon semblable, – mon frère
Me lire en tant qu'homme, je l'espère.

Coperta : ©Nicolae Loghin, Editura Tracus Arte (reproducere după coperta la *Melancoliile unui bătrîn cărturar*, 2024)

L'image de couverture : ©Nicolae Loghin, Editura Tracus Arte (reproduction d'après la couverture au recueil *Les mélancolies d'un vieux lettré*, 2024)

Sumar / Sommaire

PREAMBUL / PRÉAMBULE	2
NOTIȚĂ BIO-BIBLIOGRAFICĂ	2
NOTICE BIOBIBLIOGRAPHIQUE	3
CÂTEVA REFERINȚE CRITICE	6
QUELQUES RÉFÉRENCES CRITIQUES	7
SEARĂ ADOLESCENTINĂ / SOIRÉE ADOLESCENTE	10
VİRTEJURI	10
TOURBILLONS	11
POEM DE DIMINEAȚĂ	12
POÈME DU MATIN	13
NOCTURNĂ	14
NOCTURNE	15
O CARTE CA UN AMURG	16
UN LIVRE COMME UN CRÉPUSCULE	17
SECOLUL SFÂRȘEȘTE ÎNTR-O DUMINICĂ / LE CIÈCLE FINIT UN DIMANCHE	18
ONDOYANTE ATTENTE	18
ONDOYANTE ATTENTE	19
ÎN NOAPTEA CEA DE TAINĂ	20
LA NUIT MYSTÉRIEUSE	21
DINTR-O ÎNDEPĂRTATĂ LUMINĂ	22
D’UNE LOINTAINE LUMIÈRE	23
NOAPTEA DIN ZI / LA NUIT DU JOUR	24
NOAPTEA DIN ZI	24
LA NUIT DU JOUR	25
SPARGEREA UȘII ZIDITE	26
LA CASSE DE LA PORTE MURÉE	27
FIRUL SUBȚIRE AL GÎNDULUI	28
LE FIL TÊNU DE LA PENSÉE	29
VIAȚA ȘI OPINIILE PROFESORULUI MOUSE / LA VIE ET LES OPINIONS DU PROFESSEUR MOUSE	30
PARCUL SUB ARINI	30
LE PARC SOUS LES AULNES	31
VIAȚA ȘI OPINIILE PROFESORULUI MOUSE	32
LA VIE ET LES OPINIONS DU PROFESSEUR MOUSE	33
LITANIE	34
LITANIE	35
MELANCOLIILE UNUI BĂTRÎN CĂRTURAR / LES MÉLANCOLIES D’UN VIEUX LETTRÉ	36
FĂRĂ SPERANȚĂ	36
SANS ESPOIR	37
POESIA	38
POÉSIE	39
ÎNTOARCEREA POESIEI	44
LE RETOUR DE POÉSIE	45
UN SALT ÎN ADÎNCURI	52
UN SAUT EN PROFONDEUR	53
POST-SCRIPTUM	54
POST-SCRIPTUM	55
SUMAR / SOMMAIRE	57

À quoi bon les poètes ?... dans un siècle
Où même les oiseaux se taisent,
Et les chansons sont enregistrées
Et écoutées, les casques aux oreilles.
Hypocrite lecteur, – mon semblable, – mon frère
Me lire en tant qu'homme, je l'espère.

Photo: sur le site du [PEN Club Roumanie](#)

Universitaire, rédacteur-en-chef de la revue *Euphorion* (Sibiu), Dumitru Chioaru appartient à la génération des années 80, c'est-à-dire « la nouvelle génération de poètes non conformistes et cosmopolites, „en phase” avec l'évolution de la poésie occidentale européenne et nord-américaine et d'attitude libérale, ainsi que – en général – en assumant le modèle civilisationnel occidental » – comme la caractérise le critique Ion Bogdan Lefter, dans sa préface à l'anthologie *Opera poetică* (Œuvre poétique, 2023).

Les textes de la présente micro-anthologie bilingue en format électronique sont sélectionnés et traduits en français pour Francopolis par Dana Shishmanian.